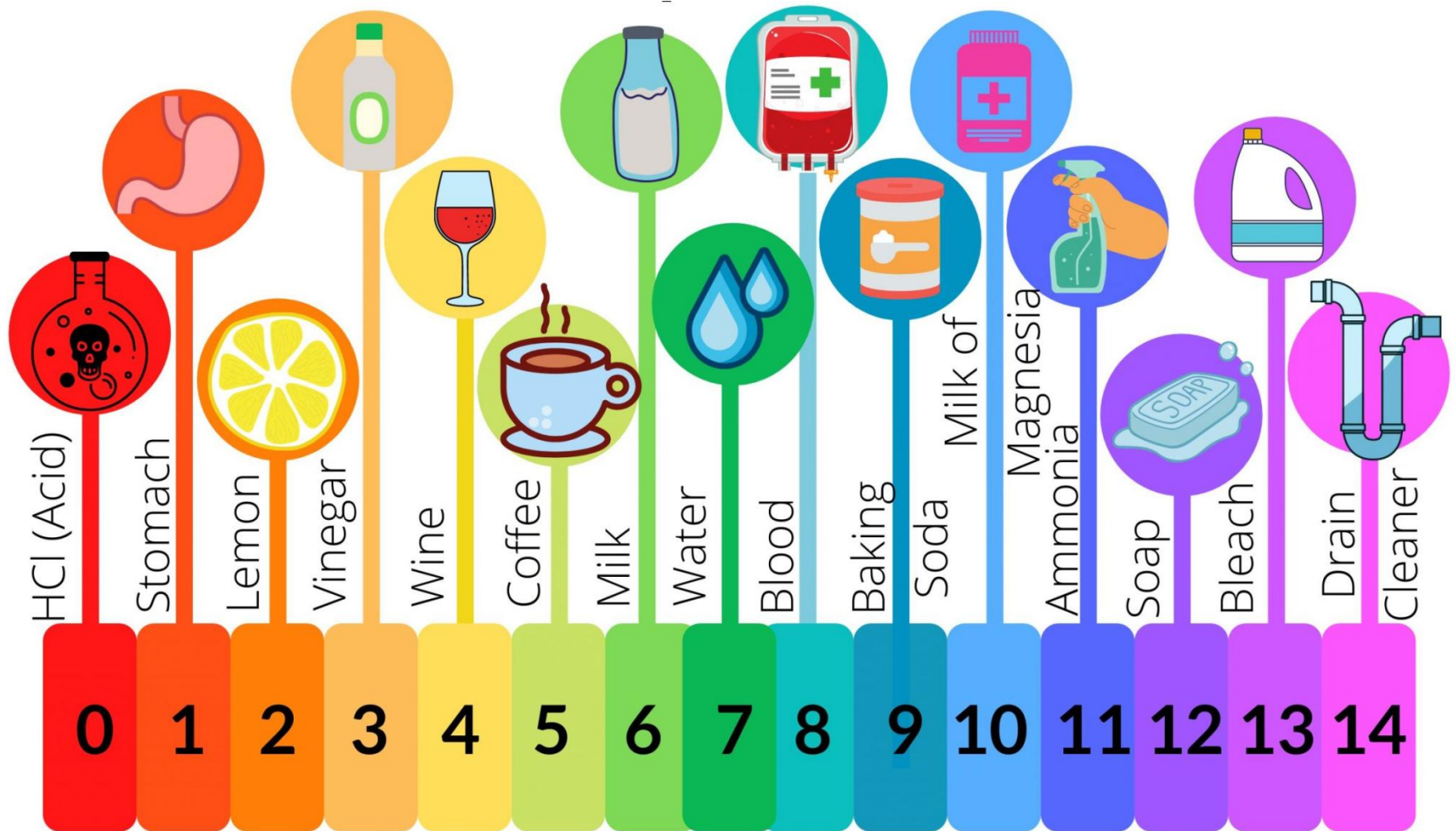

1.3 Η κλίμακα pH ως μέτρο της οξύτητας

Όλα τα οξέα είναι το ίδιο «ισχυρά»;

- Τα διάφορα οξέα έχουν διαφορετική οξύτητα.
- Η οξύτητα είναι μια μετρήσιμη ιδιότητα των διαλυμάτων, η οποία εκφράζει το πόσο όξινο είναι ένα διάλυμα.

Ας γράψουμε τους χημικούς τύπους μερικών οξέων...

Υδροχλωρικό οξύ

Νιτρικό οξύ

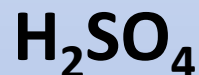
Φωσφορικό οξύ

Ανθρακικό οξύ

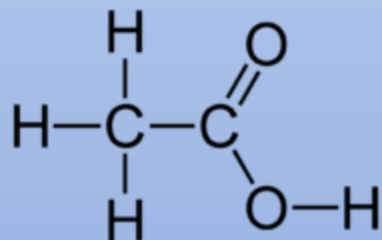
Θειικό οξύ

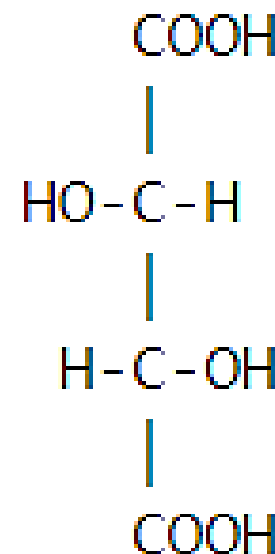
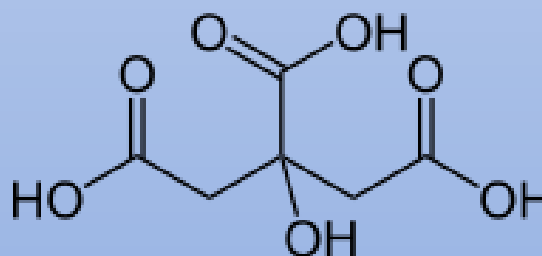
Τρυγικό οξύ

Τι κοινό έχουν όλοι αυτοί οι χημικοί τύποι;

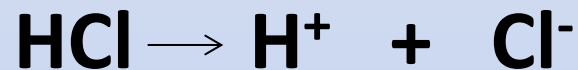
Οξικό οξύ

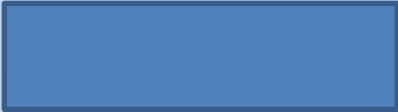

Κιτρικό οξύ

Όταν ένα οξύ διαλύεται σε νερό, απελευθερώνονται κατιόντα υδρογόνου (H^+)

Όσο περισσότερα κατιόντα υδρογόνου υπάρχουν σε ορισμένο όγκο ενός διαλύματος, τόσο είναι η οξύτητά του.

Η περιεκτικότητα ενός υδατικού διαλύματος σε κατιόντα υδρογόνου μπορεί να εκφραστεί με διάφορους τρόπους.

Η επικρατέστερη έκφραση για την περιεκτικότητα αυτή είναι ένας αριθμός, το pH του διαλύματος.

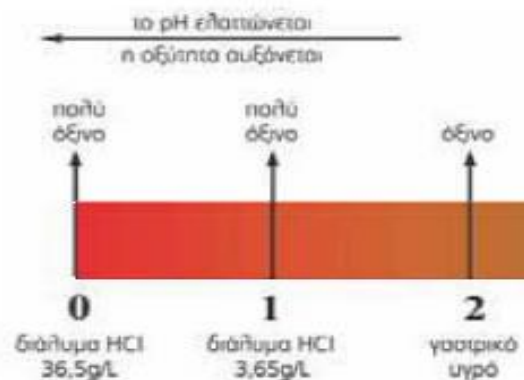
Η περιεκτικότητα των υδατικών διαλυμάτων σε H^+ μπορεί να εκφραστεί μέσω της τιμής του pH τους
Η τιμή pH είναι μέτρο της οξύτητας των διαλυμάτων

Το pH

Όσο πιο μικρή
Είναι η τιμή του pH
ενός διαλύματος, τόσο
..... είναι η
περιεκτικότητα του
σε H^+ και το διάλυμα
είναι .....

Στα υδατικά
διαλύματα των οξέων
και σε θερμοκρασία $25^{\circ}C$
παίρνει τιμές
.....
.....

τα κατιόντα υδρογόνου (H^+) αυξάνονται

τα κατιόντα υδρογόνου (H^+) ελαττώνονται

Το pH του καθαρού νερού

Σκεφτείτε ότι...

Από ένα δισεκατομμύριο μόρια νερού μόνο τέσσερα δίνουν κατιόντα H^+ και ανιόντα OH^- .

Μη σκεφτείτε ότι...

Θα μπορούσατε να δείτε μόρια με μεγεθυτικό φακό, γιατί είναι πολύ-πολύ μικρά.

☀ Ένα πάρα πολύ μικρό ποσοστό των μορίων του απιοντισμένου νερού δίνει ιόντα σύμφωνα με την εξίσωση:

☀ Στο απιοντισμένο νερό:

$$\text{πλήθος } H^+ = \text{πλήθος } OH^-$$

$$pH = 7 \quad (25^\circ C)$$

☀ Κάθε διάλυμα για το οποίο ισχύει ότι:

$$\text{πλήθος } H^+ = \text{πλήθος } OH^-$$

$$pH = 7 \quad (25^\circ C)$$

χαρακτηρίζεται **ουδέτερο διάλυμα**

Το pH των όξινων διαλυμάτων

Σε κάθε διάλυμα οξέος ισχύει υπάρχουν:

- Κατιόντα H^+ που προέρχονται από **το νερό** και κατιόντα H^+ που προέρχονται από **το οξύ**
- Ανιόντα OH^- που προέρχονται μόνο από **το νερό**

Επομένως σε κάθε διάλυμα οξέος:

- **πλήθος H^+ > πλήθους OH^-**
- **$pH < 7$**

Η τιμή του pH του λαδιού
είναι κριτήριο της ποιότητάς
του

Η μέτρηση του pH των διαλυμάτων

- Με πεχάμετρο γίνεται ακριβής μέτρηση του pH των διαλυμάτων

- Με πεχαμετρικό χαρτί υπολογίζεται το pH των διαλυμάτων κατά προσέγγιση

Μέτρηση pH (πε-χα) διαλύματος οξέων

Μέτρηση pH (πε-χα) διαλύματος οξέων

1. Μέτρηση pH διαλύματος

- άχρωμου ξιδιού
- χυμού λεμονιού
- αναψυκτικού (σόδας)
- διαλύματος υδροχλωρίου
- απιοντισμένου νερού

με πεχαμετρικό χαρτί

Το **πεχαμετρικό χαρτί** είναι ειδικό χαρτί εμποτισμένο σε μείγμα δεικτών και αλλάζει χρώμα ανάλογα με το pH του διαλύματος **που εμβαπτίζεται**.

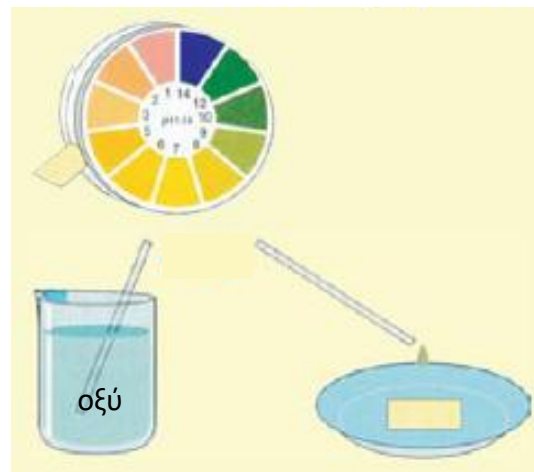

Μέτρηση pH (πε-χα) διαλύματος οξέων

1. Μέτρηση pH διαλύματος με πεχαμετρικό χαρτί

Διάλυμα οξέως.

Στάζουμε σταγόνες διαλύματος οξέως στο πεχαμετρικό χαρτί.

pH=5

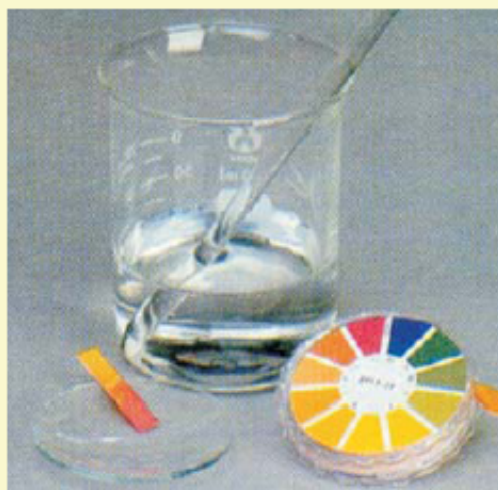
Συγκρίνουμε το (νέο) χρώμα του χαρτιού με το χρώμα της έγχρωμης κλίμακας.

Εργαστηριακή άσκηση οξέων

Πείραμα 1.1

Σκοπός του πειράματος

Τι πρέπει να γνωρίζουμε

Μέτρηση του pH των διαλυμάτων ορισμένων οξέων με πεχαμετρικό χαρτί

Ενδεικτικός χρόνος εκτέλεσης του πειράματος:
10 περίπου λεπτά

Να μάθουμε να μετράμε το pH υδατικών διαλυμάτων οξέων με τη βοήθεια πεχαμετρικού χαρτιού.

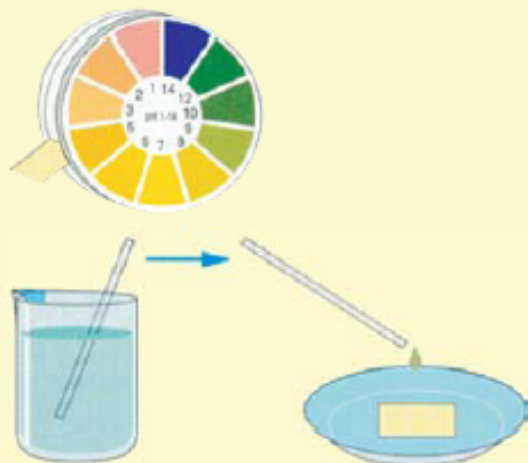
- Το pH είναι ένας αριθμός που δείχνει πόσο όξινο είναι ένα υδατικό διάλυμα.
- Τα διαλύματα των οξέων (στους 25°C) έχουν pH μικρότερο από 7.
- Όσο πιο μικρή τιμή έχει το pH ενός όξινου διαλύματος, τόσο πιο όξινο είναι το διάλυμα.
- Το **πεχαμετρικό χαρτί** είναι ένα ειδικό απορροφητικό χαρτί εμποτισμένο με μείγμα δεικτών (δείκτης Universal ή γενικός δείκτης), το οποίο αλληάζει χρώμα ανάλογα με το pH του διαλύματος. Mas επιτρέπει να βρίσκουμε πολύ εύκολα το pH του διαλύματος, αλλιώς όχι με μεγάλη ακρίβεια.

Μέτρα προφύλαξης

Το υδροχλωρικό οξύ είναι διαβρωτικό. Όταν έρθει σε επαφή με το δέρμα χρειάζεται πλύσιμο με άφθονο νερό.

Εκτέλεση του πειράματος

Υλικά και ουσίες που απαιτούνται	Όργανα που απαιτούνται
• άχρωμο ξίδι • χυμός λεμονιού • αναψυκτικό τύπου σόδας • υδροχλωρικό οξύ 3,65 %w/v • απιονισμένο νερό	• πεχαμετρικό χαρτί • γυάλινη ράβδος ανάδευσης • γυάλινοι δίσκοι ή ύαλοι ωρολογίου

1. Τοποθετούμε πάνω σε μια ύαλο ωρολογίου ένα κομμάτι πεχαμετρικού χαρτιού μήκους 1-2 cm.
2. Βυθίζουμε τη γυάλινη ράβδο στο ξίδι, αφού πρώτα την πλύνουμε καλά με απιονισμένο νερό, και με τη βοήθειά της στάζουμε 2-3 σταγόνες ξιδιού στο πεχαμετρικό χαρτί.

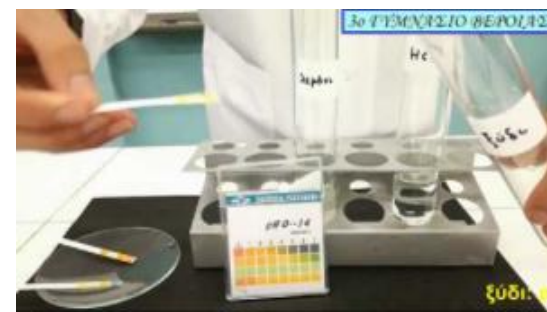

Διάλυμα	pH
• ξίδι	3
• χυμός λεμονιού	3
• αναψυκτικό τύπου σόδας	5
• διάλυμα υδροχλωρίου	1
• απιονισμένο νερό	7

3. Συγκρίνουμε το χρώμα που απέκτησε το χαρτί με τα χρώματα της έγχρωμης κλίμακας που υπάρχει στο κουτί του πεχαμετρικού χαρτιού. Σημειώνουμε στον πίνακα I που ακολουθεί την τιμή pH που αντιστοιχεί στο συγκεκριμένο χρώμα.
4. Επαναλαμβάνουμε τα βήματα 1, 2 και 3 με το χυμό λεμονιού, το αναψυκτικό τύπου σόδας, το υδροχλωρικό οξύ και το απιονισμένο νερό.

Βιντεοσκοπημένο
πείραμα

Πείραμα 1.2

pH αραιωμένου

4
4
6
2
7

Μεταβολή του pH ενός όξινου διαλύματος

Διάλυμα	pH
• ξίδι	3
• χυμός λεμονιού	3
• αναψυκτικό τύπου σόδας	5
• διάλυμα υδροχλωρίου	1
• απιονισμένο νερό	7

Τι πρέπει να γνωρίζουμε

- Όταν προσθέτουμε νερό σε ένα διάλυμα, ο όγκος του αυξάνεται, ενώ η ποσότητα της διαλυμένης ουσίας δε μεταβάλλεται. Έτσι, η περιεκτικότητα του διαλύματος ελαττώνεται, αφού η ίδια ποσότητα διαλυμένης ουσίας περιέχεται σε μεγαλύτερο όγκο.
- Όταν προσθέτουμε νερό σε ένα όξινο διάλυμα, το διάλυμα γίνεται λιγότερο όξινο. Έτσι, το pH του διαλύματος αυξάνεται.

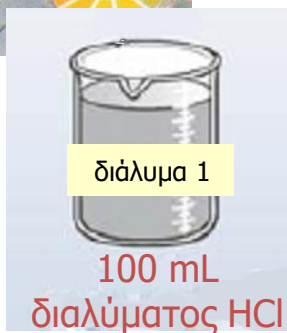
Εκτέλεση του πειράματος

5. Προσθέτουμε απιονισμένο νερό στο χυμό λεμονιού, στο ξύδι, στο αναψυκτικό τύπου σόδας και στο διάλυμα υδροχλωρικού οξέος, μέχρι ο όγκος του να δεκαπλασιαστεί.
6. Επαναλαμβάνουμε τα βήματα 1,2 και 3 της προηγούμενης άσκησης προκειμένου να μετρήσουμε το pH των αραιωμένων διαλυμάτων

Μέτρηση pH (πε-χα) διαλύματος οξέων

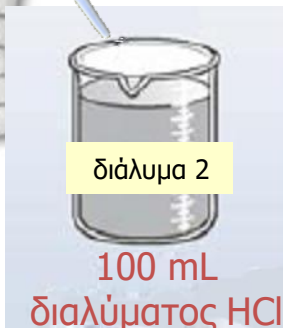
2. Μεταβολή pH λόγω αραίωσης

Με πεχαμετρικό
χαρτί μετρούμε
το pH . =1

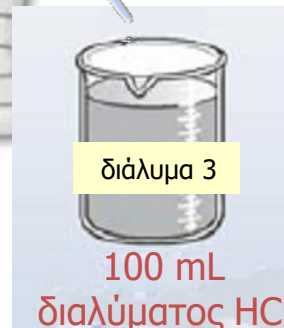
ρίχνουμε 10 mL από το
διάλυμα 1 σε 90 mL
απιοντισμένου νερού...

Αραιώσαμε στο
10πλάσιο και
μετρούμε pH =2

ρίχνουμε 10 mL από το
διάλυμα 2 σε 90 mL
απιοντισμένο νερού...

Αραιώσαμε στο
10πλάσιο και
μετρούμε pH . =3

Μεταβολή του pH ενός όξινου διαλύματος με αραίωση

Γεωργία Παπαγεωργάκη, ΕΚΦΕ Αλίμου

Πείραμα 1.1

Μέτρηση του pH των διαλυμάτων ορισμένων οξέων με πεχαμετρικό χαρτί

1. Δίνονται τα διαλύματα: χυμός λεμονιού, διάλυμα υδροχλωρίου, σόδα χωνευτική και ξίδι.
  - α. Να τα διατάξετε κατά σειρά αυξανόμενου pH:

μεγαλώνει το pH

- β. Να συμπληρώσετε τα παρακάτω κενά:

Το πλεόν όξινο διάλυμα είναι το ....., το οποίο έχει pH ....., ενώ το λιγότερο όξινο διάλυμα είναι το ....., το οποίο έχει pH .....

Πείραμα 1.2

Μεταβολή του pH ενός όξινου διαλύματος με την αραιώση

1. Αν αραιώσετε ένα διάλυμα υδροχλωρίου προσθέτοντας νερό, το pH του διαλύματος:

α θα αυξηθεί

☐

β θα ελαττωθεί

☐

γ δε θα μεταβληθεί

☐

2. Σε ένα δοκιμαστικό σωλήνα περιέχεται απιονισμένο νερό.

- α. Πόσο είναι το pH του νερού που περιέχεται στο σωλήνα;

.....

- β. Σιγά-σιγά προσθέτετε στο σωλήνα διάλυμα υδροχλωρίου. Το pH του περιεχομένου του σωλήνα θα αυξάνεται ή θα ελαττώνεται; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

.....

Ασκήσεις

- Βιβλίο: (σελ.18): 1,2,3,4,5
- Τετράδιο εργασιών (σελ.6-7): 3,4,(5)
- https://phet.colorado.edu/sims/html/ph-scale-basics/latest/ph-scale-basics_all.html?locale=el εικονικό εργαστήριο

Το pH υλικών καθημερινής χρήσης

